

Віта Османова

Національна академія наук України

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, Львів

ORCID: 0009-0004-4802-3743; e-mail: sergiivnavita@gmail.com

Іменник у діалектологічних студіях: історіографічний аспект

Анотація: У статті представлено історіографічний аналіз дослідження іменника в українській діалектології від кінця XVIII ст. до сьогодення. Розвідка систематизує теоретико-методологічні підходи до вивчення іменника в українських говорах та виявляє прогалини в сучасному науковому розумінні проблеми. Дослідження демонструє, що під час опрацювання морфологічних аспектів іменника семантичні особливості та системні відношення між іменниками в діалектному мовленні залишаються малодослідженими. Розвідка засвідчує відсутність комплексних досліджень іменника в надністрянському говорі та окреслює перспективні напрями подальших діалектологічних студій. У дослідженні застосовано системний підхід до аналізу джерел, що передбачає поєднання хронологічного та тематичного принципів класифікації матеріалу.

Ключові слова: українська діалектологія, іменник, історіографія, надністрянський говір, морфологія, фонетика, семантика, методи дослідження, мовна варіативність.

Abstract: Noun in dialectological studies: a historiographical aspect. The article presents a historiographical analysis of noun research in Ukrainian dialectology from the late 18th century. The study systematizes theoretical and methodological approaches to studying nouns in Ukrainian dialects and identifies gaps in current scholarly understanding. The paper demonstrates that while morphological aspects of dialectal nouns have been thoroughly studied, particularly in the southwestern dialects, semantic features and systemic relations between nouns in dialectal speech remain understudied. The research highlights the lack of comprehensive studies on nouns in the Dniester dialect and suggests promising directions for future dialectological research. The study employs a systematic approach to analyzing scientific sources, combining chronological and problem-thematic principles of material organization.

Keywords: Ukrainian dialectology, noun, historiography, Dniester dialect, morphology, phonetics, semantics, research methods, linguistic variation.

Вступ

Дослідження іменника на матеріалі говорів української мови є важливим для розуміння загальної системи діалектних особливостей української мови. Аналіз цієї мовної категорії дає змогу не лише виявити спільні риси між регіональними варіантами, а й окреслити специфіку формування, функціонування та еволюції

іменника в різних діалектах. Це своєю чергою сприяє глибшому розумінню історичних та соціокультурних процесів, що впливають на розвиток мови як цілісної системи.

Іменник – як об’єкт діалектологічного дослідження – не лише частина мови, а базова граматична категорія, сукупність семантичних, граматичних та морфологічних характеристик, які набувають регіональних особливостей. Варіативність у вимові, змінах закінчень, особливості відмінювання та семантичні нюанси відображають багатогранність мовних процесів, виявляючи й загальнонаціональні тенденції, і локальні різновиди.

Мета дослідження полягає у виявленні та систематизації підходів, які використовували діалектологи для дослідження різних аспектів іменника в діалектології. Особливу увагу приділено аналізу фонетичних, граматичних та семантичних аспектів, що становлять основу діалектних досліджень. Таким чином, проведене історіографічне дослідження дасть змогу окреслити ключові етапи розвитку методології вивчення іменника та виявити наукові прогалини, які потребують подальшого вивчення.

Розглядаючи іменник як багатовимірну мовну категорію, ця розвідка спрямована на узагальнення наукових підходів до аналізу діалектних особливостей, що є необхідним кроком до подальшого розвитку теорії та практики української діалектології.

Формування теоретико-методологічних засад дослідження іменника в українській діалектології відбувалося поступово, відображаючи загальну еволюцію лінгвістичної думки та специфіку діалектологічних студій. Методологічний інструментарій збагачувався від описового підходу до комплексних міждисциплінарних досліджень, що інтегрують досягнення структурної лінгвістики, соціолінгвістики та етнолінгвістики.

На підставі аналізу досліджень діалектологів, об’єктом аналізу яких був іменник, виокремлено чотири етапи досліджень.

I етап: друга половина XVIII ст. – початок XIX ст.

Перші спроби систематизації діалектних явищ в Україні відносять до другої половини XVIII ст. Топографічний опис Шафонського (1778, опубліковано в 1851 р.) свідчить про перші елементи розмежування діалектних явищ, де спостерігалися первинні ознаки диференційованості форм іменника, хоча акцент тоді робився переважно на **фонетиці** (Гриценко 2007).

Методологія цього періоду базувалася на **описовому підході**, що включав збір польових даних за допомогою топографічних описів, фонетичних транскрипцій і фіксування мовних ознак. У цьому контексті іменник аналізовано як частину загальної системи, де основну увагу зосереджено на **фонетичних характеристиках**, зокрема на вимові голосних і приголосних, а також на особливостях відмінювання, виявлених на підставі порівняльного аналізу різних регіональних варіантів.

Таким чином, початковий етап досліджень характеризується формуванням **описового підходу** до вивчення діалектного матеріалу. Основний внесок цього

періоду полягає в акумуляції емпіричних даних та початковій систематизації фонетичних, морфологічних та лексичних особливостей мови. Хоча окреме дослідження іменникової категорії не виділялося як спеціальна проблема, зібрані дані створили базу для подальших аналізів, що дозволило окреслити первинні тенденції в еволюції граматичної системи. Методи дослідження включали **індуктивне узагальнення та порівняльний аналіз**, що згодом стали наріжним каменем у розвитку діалектології.

II етап: XIX – початок XX ст.

У XIX ст. відбувається якісний перехід від спорадичних спостережень до системного вивчення діалектних явищ, що було зумовлено загальним піднесенням етнології та національно-культурних рухів серед слов'янських народів. Цей період характеризується розширенням методологічного інструментарію та поглибленням наукового аналізу діалектних особливостей, зокрема й морфологічних характеристик іменника.

Значний внесок у становлення української діалектології зробив Михайл Максимович. У праці *О наречиях малороссийского языка* (1839) уперше запропоновано наукову класифікацію українських говорів, звертаючи увагу на морфологічні особливості діалектного мовлення (Максимович 1839). Яків Головацький у *Розправі о язичі южноруськім і його наріччях* (1849) розвинув ці ідеї, представивши опис морфологічних особливостей південно-західних говорів (Головацький 1849).

Визначальною віхою в розвитку діалектологічних досліджень стала праця К. Михальчука *Наречия, поднаречия и говоры Южной России в связи с наречиями Галичины* (1872), яка заклала фундамент системного підходу до вивчення українських діалектів (Михальчук 1872). Дослідник не лише окреслив зовнішні межі окремих наріч, виділивши поліське, українське та червоноруське, але й запровадив комплексний підхід до аналізу морфологічних особливостей, зокрема парадигм відмінювання іменників.

Особливе місце в історії діалектологічних досліджень посідають праці Івана Верхратського. У роботах *Про говір долівський* (1900) та *Про говір батюків* (1912) та ін. він розширив методологію аналізу, включивши до неї систематичне вивчення морфологічної будови слів. Дослідник детально описав систему відмінювання іменників у цих говірках, звертаючи увагу на специфічні флексії та варіанти вживання граматичних форм (Верхратський 1900; 1912).

На початку XX ст. з'являються нові ґрунтовні дослідження окремих говірок. С. Гаєвський у праці *Говірки села Михиринці Староконстантинівського повіту Волинської губернії* (1915) представив детальний опис морфологічних особливостей іменника в досліджуваній говірці (Гаєвський 1915). Б. Кобилянський у дослідженні *Гуцульський говір і його відношення до говору Покуття* (1928) проаналізував специфіку відмінювання іменників у гуцульських говірках (Кобилянський 1928). Марія Пшеп'юрська в монографії *Надсянський говір* (1938) подала системний опис морфологічних особливостей надсянських говірок, приділяючи значну увагу іменниковій системі (Пшеп'юрська 1938).

Вагомий внесок у дослідження південно-західних говорів зробила також Софія Рабій-Карпинська. Її праці, зібрані пізніше у збірнику *Бойківські говірки* (2011), становлять особливу цінність для вивчення морфологічних особливостей іменника в бойківських говірках. Дослідниця застосувала комплексний підхід до аналізу діалектного матеріалу, поєднавши фонетичний і морфологічний аспекти. Особливу увагу вона приділила словозміні іменників різних родів і відмін, виявивши специфічні флексії та варіанти відмінкових закінчень, характерні для бойківського говору. Цінність досліджень С. Рабій-Карпинської полягає не лише в ґрунтовному аналізі морфологічної системи, але й у методиці збору польового матеріалу, яка включала фіксацію мовлення в природному контексті та забезпечувала автентичність зібраних форм. Її діалектологічні записи, здійснені у 20–30-х роках ХХ ст., становлять важливе джерело для дослідження іменника в надністрянському та суміжних говорах, оскільки документують мовні особливості територій, які зазнали значних демографічних змін у наступні десятиліття (Рабій-Карпинська 2011).

Важливим методологічним досягненням стала розробка спеціальних програм збору діалектного матеріалу. Константин Михальчук та Євген Тимченко в *Программе для собирания особенностей малорусских говоров* (1909) запропонували систематичний підхід до фіксації морфологічних варіантів, що суттєво вплинуло на якість подальших діалектологічних досліджень (Михальчук, Тимченко 1909).

Період ХІХ – початку ХХ ст. став фундаментальним для подальшого розвитку досліджень іменника в українській діалектології. Методологічні напрацювання цього часу, зокрема систематизація підходів до збору та аналізу діалектного матеріалу, створення спеціальних програм дослідження та започаткування порівняльного аналізу морфологічних особливостей, заклали основу для формування окремого напрямку діалектологічних студій – дослідження іменника як самостійної граматичної категорії. Зібраний протягом цього періоду емпіричний матеріал, а також розроблені принципи його систематизації та аналізу стали відправною точкою для подальших спеціалізованих досліджень іменникової системи в українських діалектах. Особливо важливим надбанням цього періоду стало формування методики аналізу морфологічних особливостей іменника в різних говірках, що надалі уможливило створення повноцінних діалектологічних описів іменникової словозміни та систематизацію регіональних особливостей відмінювання.

ІІІ етап: друга половина ХХ ст.

Друга половина ХХ ст. позначилася появою ґрунтовних монографічних досліджень, у яких аналіз діалектної граматики набув комплексного характеру. Фундаментальні праці Федота Жилка *Нариси з діалектології української мови* (1955), Всеволода Ганцова *Діалектологічна класифікація українських говорів* (1962), Йосифа Дзензелівського *Конспект лекцій з курсу української діалектології* (1966), Степана Бевзенка *Українська діалектологія* (1980) та Івана Матвіяса *Українська мова і її говори* (1990) заклали теоретико-методологічні основи системного вивчення морфологічних особливостей українських діалектів.

Надзвичайно важливою подією у розвитку української діалектології цього періоду стало створення *Атласу української мови* (АУМ), робота над яким розпочалася ще в 1950-х рр., а публікація відбулася в три етапи: перший том вийшов 1984 р., другий – 1988 р., третій – 2001 р. Це фундаментальне лінгвогеографічне дослідження, що охоплює весь український мовний простір: перший том присвячено поліським та суміжним говорам, другий – південно-західним, третій – південно-східним говорам. Варто наголосити, що значна частина карт АУМ репрезентує саме морфологічні особливості іменника, зокрема відмінкові форми різних родів і типів відмінювання, варіанти закінчень, особливості словозміни, а також функціонування архаїчних і інноваційних форм іменників у різних говорах. Лінгвогеографічний підхід, застосований в Атласі, дозволив не лише зафіксувати просторове варіювання морфологічних явищ, але й окреслити межі поширення конкретних іменникових форм, виявити зони перехідності та змішаності говіркових рис, що суттєво поглибило наукове розуміння діалектної диференціації іменникової системи. Коментарі до карт містять важливі узагальнення щодо особливостей функціонування іменника в українських діалектах, які стали підґрунтям для подальших спеціалізованих розвідок (АУМ 1984; 1988; 2001).

У цей період відбувається поглиблення методології діалектологічних досліджень через впровадження детального компаративного аналізу та системного опису діалектної граматики. Особлива увага приділяється аналізу варіантів відмінювання іменників, порівнянню змінних форм і виявленню структурних закономірностей, що дозволяє встановити взаємозв'язок між різними регіональними мовними формами.

Фіксуємо значний внесок дослідників у дослідження морфології іменника. Зокрема, у праці М. Зубрицької *Бойківська іменникова словозміна* (1992) представлено комплексний аналіз системи відмінювання іменників у бойківських говірках (Зубрицька 1992, 1–19). Водночас Я. Нагін у дослідженні *Відмінювання іменників у степових херсонських говірках* (1956) детально проаналізував особливості словозміни в південно-східному наріччі (Нагін 1956, 169–198). Вагомий внесок зробив В. Орос, який у праці *Іменник у говірках Хустщини* (1959) дослідив специфіку функціонування іменникової системи в закарпатських говірках (Орос 1959, 149–168).

Цінним доповненням стало спільне дослідження Миколи Павлюка та Івана Робчука *Словозміна іменників в українських говірках Румунської Добруджі* (1969), де проаналізовано діаспорні говірки (Павлюк, Робчук 1969, 140–152). Словотвірний аспект ґрунтовно висвітлено в працях І. Ковалика *Іменниковий словотвір у говірці села Бітлі на Львівщині* (1969) та Гавріла Шила *Словотвір іменників у говорах басейну верхнього Дністра і верхньої Прип'яті* (1969) (Ковалик 1969, 57–61; Шило 1969, 66–67).

Особливу увагу варто приділити дисертації Людмили Рябець *Словозміна іменника в говірках центральнополісько-середньонадніпрянської суміжності* (1999), де висвітлено особливості перехідних говірок (Рябець 1999, 1–16).

Варто також звернути увагу на дисертаційне дослідження О. Захарків *Словотвір іменників бойківського діалекту (назви носія процесуальної ознаки)* (1981), де авторка проводить ґрунтовний аналіз словотвірної системи бойківського діалекту на матеріалі іменників, що позначають носія процесуальної ознаки. Важливим

методологічним аспектом цієї праці є застосування категоріального підходу до аналізу дериватів, виділення словотвірних моделей та розгляд їх функціонування в межах окремих говорів. Такий підхід до аналізу діалектних відмінностей на рівні словотвору може бути продуктивно застосований і до дослідження іменника в інших говорах. Особливо цінними для нашої розвідки є спостереження Захарків щодо територіального поширення окремих словотвірних моделей і формантів, які дозволяють визначити специфічні риси словотвірної системи говору та простежити його відношення до сусідніх діалектних систем (Захарків 1981).

Натомість інші аспекти іменника залишалися недостатньо дослідженими. Олександр Тараненко відзначає, що «особливо «пощастило» територіально-діалектним особливостям та лексиці давніх народних промислів» (Тараненко 1973, 92). У цьому контексті особливо актуальним є зауваження Павло Гриценка про те, що „семантика діалектного слова за його евристичною цінністю і складністю для пізнання має бути, хоча й досі не стала, окремим об'єктом дослідження чи хоча б рівноправним при аналізі змісту і форми слова, а не традиційно периферійним” (Гриценко 1990, 150).

Важливим методологічним здобутком цього періоду стало формування нового підходу до збору та аналізу діалектного матеріалу. П. Гриценко у праці *Тексти як джерело дослідження чорнобильських говірок* (1996) обґрунтував необхідність аналізу великих за обсягом діалектних текстів для відтворення говірки як живої системи. Цей підхід передбачав фіксацію не лише окремих форм, але й загальної послідовності розгортання тексту в потоці мовлення (Гриценко 1996).

Другу половину XX ст. можна схарактеризувати як період формування фундаментальної методологічної бази діалектологічних досліджень іменника. У цей час було розроблено комплексний підхід до вивчення іменника на різних мовних рівнях, створено потужну емпіричну базу через системні дослідження різних говіркових ареалів та започатковано новий підхід до аналізу діалектних текстів. Ці досягнення визначили подальший розвиток діалектологічних студій та окреслили основні напрями досліджень іменника сучасної української діалектології.

IV етап: початок XXI ст.

На сучасному етапі українська діалектологія демонструє якісно новий рівень досліджень, що характеризується інтеграцією традиційних методів із сучасними міждисциплінарними підходами. Аналіз іменника набуває особливого значення як центрального елемента мовної системи, що дає змогу простежити семантичні трансформації та варіативність граматичних і морфологічних моделей у діалектному мовленні.

Морфологічний напрям залишається провідним у сучасних діалектологічних дослідженнях іменника. Особливу увагу науковці приділяють словотвірним процесам та системі словозміни. Фундаментальною в цьому контексті є праця Григорія Аркушина «Іменний словотвір західнополіського говору» (2004), де представлено комплексний аналіз дериваційних процесів. Дослідник не лише систематизує використання суфіксальних афіксів, характерних для західнополіського говору, але

й виявляє закономірності, що відображають як загальнонаціональні тенденції, так і регіональну специфіку словотвору (Аркушин 2004).

Значний внесок у дослідження словотвірних процесів зробила Людмила Дика. У дисертації *Суфіксальний словотвір іменника в говірках полісько-середньодніпрянського порубіжжя* (2003) авторка пропонує інноваційний підхід до аналізу похідних іменників, визначаючи інвентар суфіксальних афіксів та досліджуючи їхні семантичні поля в межах граматичних родів. Особливо цінним є встановлення системних зв'язків між суфіксами та визначення продуктивності словотвірних моделей у контексті лексико-словотвірних груп (Дика 2003, 74–79).

Система відмінювання іменників у діалектах отримала ґрунтовне висвітлення в працях сучасних дослідників. Руслана Зінчук у дослідженні *Словозміна іменників у західнополіських говірках* (2010) представляє комплексний аналіз варіантів відмінювання, зосереджуючись на змінах закінчень та узгодженні граматичних категорій. Авторка розкриває вплив історичних і соціокультурних чинників на формування морфологічної системи досліджуваних говірок (Зінчук 2010, 1–20).

Особливої уваги заслуговують дослідження Лілія Гажук-Котик, присвячені аналізу іменникових форм у гуцульських говірках. У її працях представлено зіставний аналіз морфологічних особливостей гуцульських говірок з іншими українськими діалектами. Дослідниця виявляє складні процеси уніфікації, які призводять як до стандартизації закінчень, так і до їх подальшої диференціації. Важливим є спостереження щодо інтерференційних процесів між гуцульськими, буковинськими та покутськими говірками, що впливають на збереження архаїчних рис та появу інновацій у системі словозміни (Гажук-Котик 2019, 50–62).

У контексті методологічних підходів до вивчення словотвору іменника важливим є звернення до праці Петра Білоусенка *Історичний словотвір іменника на шляху від ілюстративного до пояснювального мовознавства* (2018), де автор окреслює необхідні завдання для переходу від ілюстративного до пояснювального підходу в дослідженнях з історичного словотвору іменника. Серед ключових завдань вчений виділяє виявлення повної номенклатури матеріально виражених і нульових формантів, суфіксів іменників *pluralia tantum*, конфіксів із матеріально вираженими та невираженими постпозитивними компонентами. Особливо цінною є теза Білоусенка про те, що вивчення діалектного варіювання словотвірної системи, докладний опис історії словотвірних типів крізь призму їхніх складників лексико-словотвірних типів та врахування екстралінгвальних та інтралінгвальних чинників дозволить виявити фактор тиску системи на впорядкування її елементів (Білоусенко 2018).

Сучасні дослідження фонетичного рівня представлені ґрунтовною працею Віктора Мойсієнка *Фонетична система українських поліських говорів у XVI–XVII ст.* (2006), де автор простежує історичну еволюцію фонетичних особливостей іменника в поліських говорах. Дослідження демонструє важливість діахронічного підходу для розуміння сучасних фонетичних процесів у діалектному мовленні (Мойсієнко 2006).

Лексико-семантичний напрям досліджень набуває особливої актуальності на початку XXI ст. Питання семасіології на матеріалі різних груп лексики ґрунтовно висвітлені в працях Г. Аркушина (2014), Галина Гримашевич (2004), Т. Тищенко (2008). Особливо варто відзначити дослідження Б. Клименко (2021), присвячене

лексичній полісемії в українських східностепових говірках, де авторка розкриває механізми семантичних трансформацій діалектної лексики (Клименко 2021, 27–35).

Значну увагу сучасні дослідники приділяють вивченню лексико-семантичних паралелей у різних говорах. У цьому контексті варто відзначити праці Г. Гримашевич (2008) та Лариси Наконечної (2010), які розкривають системні зв'язки між лексичними одиницями різних діалектних ареалів (Гримашевич 2008, 30–32; Наконечна 2010, 275–281).

Сучасний етап діалектологічних досліджень іменника характеризується комплексністю підходів та поглибленням теоретико-методологічної бази. Спостерігається тенденція до інтеграції різних рівнів аналізу, що дозволяє створити цілісну картину функціонування іменника в діалектному мовленні. Особливо перспективним видається розвиток досліджень семантичних трансформацій та міждіалектних взаємовпливів, що відкриває нові можливості для розуміння динаміки розвитку діалектної системи української мови.

Таблиця 1. Періодизація досліджень іменника в українській діалектології

Період	Основні напрями досліджень	Методологічні особливості	Дослідники
I етап: друга половина XVIII ст. – початок XIX ст.	– фонетичні особливості; – первинна фіксація форм іменника	– описовий підхід; – топографічні описи; – фонетична транскрипція	О. Шафонський
II етап: XIX – початок XX ст.	– морфологічні особливості; – система відмінювання; – класифікація говорів	– порівняльний аналіз; – системний підхід; – програми збору діалектного матеріалу	М. Максимович, Я. Головацький, К. Михальчук, Є. Тимченко, І. Верхратський, С. Гасевський, Б. Кобилянський, М. Пшеп'юрська, С. Рабій-Карпинська
III етап: друга половина XX ст.	– словотвір іменника; – іменникова словозміна; – діалектна морфологія	– монографічні дослідження; – структурний аналіз; – компаративістика	Ф. Жилко, Й. Дзенделівський, С. Бевзенко, І. Матвіяс, В. Ганцов, М. Зубрицька, В. Орос, М. Павлюк, І. Робчук, І. Ковалик, Г. Шило, Л. Рябець, О. Захарків, П. Гриценко
IV етап: початок XXI ст.	– семантика іменника; – функціональні особливості; – міждіалектні зв'язки	– інтегративний підхід; – корпусні дослідження; – соціолінгвістичні методи	Г. Аркушин, П. Гриценко, П. Білоусенко, В. Мойсієнко, Г. Гримашевич, Л. Дика, Р. Зінчук, Л. Гажук-Котик, Т. Тищенко, Б. Клименко, Л. Наконечна та ін.

Висновки

Проведений аналіз історії дослідження іменника в українській діалектології засвідчує поступове формування системного підходу до вивчення цієї частини мови. На початковому етапі (друга половина XVIII – початок XIX ст.) діалектологічні студії мали переважно описовий характер, фіксуючи окремі форми іменника в контексті загального опису говірок.

Упродовж XIX – початку XX ст. відбувається становлення методології діалектологічних досліджень, формуються принципи збору та систематизації діалектного матеріалу. У цей період особлива увага приділялася морфологічним особливостям говірок, зокрема специфіці відмінювання іменників та їх словозміні.

Друга половина XX ст. позначена появою ґрунтовних монографічних досліджень, які представляють комплексний аналіз діалектної граматики. Найбільш дослідженими виявилися говірки південно-західного наріччя, де основна увага зосереджувалася на морфологічних особливостях іменника, його словозміні та словотворі. У північному наріччі ґрунтовно вивчено західнополіські та середньополіські говірки, де досліджено специфіку відмінювання іменників та їх словотвірні особливості. Південно-східне наріччя представлене дослідженнями степових та східностепових говірок.

На сучасному етапі спостерігається розширення діапазону досліджень іменника в діалектному просторі. Морфологічний аспект залишається найбільш опрацьованим, представляючи системні дослідження словозміни та словотвору в різних говіркових ареалах. Фонетичні особливості іменника досліджено менш системно, здебільшого в контексті загального аналізу фонетичної системи говірок.

Лексико-семантичний аспект, попри його важливість для розуміння мовної картини світу діалектоносіїв, досліджено фрагментарно. Наявні розвідки зосереджуються переважно на вивченні окремих тематичних груп лексики, не представляючи цілісного аналізу семантичних особливостей іменника в говірковому просторі.

Проведене дослідження засвідчує відсутність комплексного аналізу іменника в наддністрянському говорі, що визначає актуальність подальших наукових досліджень у цьому напрямку. Особливо важливим видається вивчення семантичних особливостей іменника, його тематичних груп та системних відношень, а також специфіки синтаксичних зв'язків у структурі речення.

У цьому контексті дослідження іменника в наддністрянському говорі набуває особливої актуальності, оскільки спрямоване на заповнення одразу кількох важливих прогалів у діалектологічних студіях. Заплановане дослідження передбачає комплексний аналіз іменника як цілісної мовної категорії, що охоплює всі рівні його функціонування в говірковому просторі.

Особливу увагу буде приділено малодослідженим аспектам: формуванню та функціонуванню лексико-семантичних груп іменників, аналізу семантичних трансформацій та системних відношень між іменниками, дослідженню специфіки синтаксичних зв'язків у структурі діалектного мовлення. Важливим компонентом дослідження стане створення корпусу діалектних текстів, який уможливить глибший аналіз функціонування іменника в живому мовленні.

Результати дослідження не лише заповнять наявну прогалину в описі наддністрянського говору, а й сформують методологічну базу для подальших

діалектологічних студій. Дослідження іменника у цьому напрямі допоможе заповнити наявну прогалину в описі наддністрянського говору, створивши методологічну базу для досліджень іменника в інших говіркових ареалах.

Перспективними напрямками подальших студій залишаються: системний аналіз фонетичних особливостей іменника в різних говірках, вивчення специфіки словотвірних процесів у малодосліджених говіркових ареалах, створення комплексних описів семантичних трансформацій іменника в діалектному просторі, дослідження синтаксичної специфіки функціонування іменника в різних діалектних зонах.

Література

- АУМ, *Атлас української мови: в 3 т.* [Atlas ukraïnskoï movy: v 3 t.] (1984–2001), ред. І. Матвіяс та ін. [I. Matviias ta in], Київ.
- Аркушин Г. [Arkushyn H.] (2004), *Іменний словотвір західнополіського говору* [Imennyi slovotvir zakhidnopoliskoho hovor], Луцьк.
- Бевзенко С. [Bevzenko S.] (1980), *Українська діалектологія: навч. посібник* [Ukrainska dialektolohiia: navch. posibnyk], Київ.
- Білоусенко П. [Bilousenko P.] (2018), *Історичний словотвір іменника на шляху від ілюстративного до пояснювального мовознавства* [Istorychnyi slovotvir imennyka na shliakhu vid iliustratyvnoho do poiasniuvalnoho movoznavstva], „Українська мова” [Ukrainska mova], № 1, с. 38–49.
- Верхратський І. [Verkh ratskyi I.] (1894), *Говір заміщанців* [Hovir zamishchantsiv], „Записки Наукового Товариства імені Шевченка” [„Zapysky Naukovoho Tovarystva imeni Shevchenka”], т. 3, с. 153–210.
- Верхратський І. [Verkh ratskyi I.] (1900), *Про говір долівський* [Pro hovir dolivskyi], „Записки Наукового Товариства імені Шевченка” [„Zapysky Naukovoho Tovarystva imeni Shevchenka”], т. 35–36, кн. 3–4, с. 1–128.
- Верхратський І. [Verkh ratskyi I.] (1912), *Говір батюків* [Hovir batiukiv], Львів.
- Гажук-Котик Л. [Hazhuk-Kotyuk L.] (2019), *Словозміна іменників у гуцульських говірках: особливості та тенденції розвитку* [Slovozmīna imennykiv u hutsulskykh hovirkakh: osoblyvosti ta tendentsii rozvytku], „Українська мова” [„Ukrainska mova”], № 2, с. 50–62.
- Гаєвський С. [Haievskyi S.] (1915), *Говірки села Михиринці Староконстантинівського повіту Волинської губернії* [Hovirky sela Mykhyryntsi Starokonstantynivskoho povitu Volynskoi hubernii], „Філологічний збірник пам’яті К. Михальчука” [„Filolohichnyi zbirnyk pamiaty K. Mykhalchuka”], Київ, с. 123–149.
- Ганцов В. [Hantsov V.] (1962), *Діалектологічна класифікація українських говорів* [Dialektolohichna klasyfikatsiia ukrainskykh hovoriv], Київ.
- Головацький Я. [Holovatskyi Ya.] (1849), *Розправа о язичі южнорускѣм і його нариччях* [Rozprava o yazytsi yuzhnoruskim i yoho narichchiakh], Львів.
- Гримашевич Г. [Hrymashevych H.] (2008), *Середньополісько-гуцульські лексико-семантичні паралелі (на матеріалі назв одягу і взуття)* [Serednopolisko-hutsulski leksyko-semantychni paraleli (na materialī nazv odiahu i vzuttia)], „Вісник Прикарпатського університету. Серія: Філологія” [„Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Seriia: Filolohiia”], вип. 19–20, с. 30–32.

- Гримашевич Г. [Hrymashevych H.] (2022), *Морфологічні особливості говірки села Черевки Овруцького району Житомирської області* [Morfologichni osoblyvosti hovirky sela Cherevky Ovrutskoho raionu Zhytomyrskoi oblasti], „Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія” [„Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Filolohiia”], № 58, с. 51–54.
- Гриценко П. [Hrytsenko P.] (1990), *Ареальне варіювання лексики* [Arealne variuvannia leksyky], Київ.
- Гриценко П. [Hrytsenko P.] (1996), *Тексти як джерело дослідження чорнобильських говірок* [Teksty yak dzhereło doslidzhennia chornobylskykh hovirok], „Говірки Чорнобильської зони: Тексти” [„Hovirky Chornobylskoi zony: Teksty”], Київ, с. 7–19.
- Гриценко П. [Hrytsenko P.] (2007), *Діалектологія* [Dialektolohiia], „Енциклопедія Сучасної України” [„Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy”], Київ, <https://esu.com.ua/article-24454>.
- Дика Л. [Dyka L.] (2005), *Суфіксальний словотвір іменників pluralia tantum (на матеріалі говірок полісько-середньонадніпрянського порубіжжя)* [Sufiksálny slovotvir imennykiv pluralia tantum (na materiali hovirok polisko-serednonaddniprianskoho porubizhzhia)], „Волинь – Житомирщина” [„Volyn – Zhytomyrshchyna”], № 14, с. 74–79.
- Залеський А. [Zaleskyi A.] (1973), *Вокалізм південно-західних говорів української мови* [Vokalizm pivdenno-zakhidnykh hovoriv ukrainskoi movy], Київ.
- Зінчук Р. [Zinchuk R.] (2010), *Словозміна іменників у західнополіських говірках* [Slovozmīna imennykiv u zakhidnopoliskyykh hovirkakh], автореф. Дис... канд. філол. наук, Луцьк.
- Захарків В.-А. [Zakharkiv V.-A.] (1981), *Словообразование имен существительных бойковского диалекта (названия носителя процессуального признака)* [Slovoobrazovanie imen sushchestvitelnykh boykovskogo dialekta (nazvaniya nositelya protsessualnogo priznaka)], автореф. Дис... канд. філол. наук, Ужгород.
- Зубрицька М. [Zubrytska M.] (1992), *Бойківська іменникова словозміна* [Boikivska imennyková slovozmīna], автореф. Дис... канд. філол. наук, Київ.
- Клименко Н. [Klymenko N.] (2021), *Лексична полісемія в українських східностепових говірках* [Leksychna polisemiia v ukrainskykh skhidnostepovykh hovirkakh], „Лінгвістичні студії” [„Linhvistychni studii”], вип. 41, с. 27–35.
- Кобилянський Б. [Kobylianskyi B.] (1928), *Гуцульський говір і його відношення до говору Покуття* [Hutsulskyi hovir i yoho vidnoshennia do hovoru Pokuttia], „Український діалектологічний збірник” [„Ukrainskyi diialektolohichnyi zbirnyk”], кн. 1, с. 1–92.
- Ковалик І. [Kovalyk I.] (1969), *Іменниковий словотвір у говірці села Бітлі на Львівщині* [Imennykovyi slovotvir u hovirtsi sela Bitli na Lvivshchyni], „Українська діалектна морфологія” [„Ukrainska dialektna morfologhiia”], Київ, с. 57–61.
- Максимович М. [Maksymovych M.] (1839), *О наречиях малороссийского языка* [O narechiyakh malorossiyskogo yazyka], „Київ” [„Kyiv”], кн. 2, с. 358–377.
- Матвіяс І. [Matviias I.] (1990), *Українська мова і її говори* [Ukrainska mova i yii hovory], Київ.
- Михальчук К. [Mykhalchuk K.] (1872), *Наречия, поднаречия и говоры Южной России в связи с наречиями Галичины* [Narechiya, podnarechiya i govory Yuzhnoy Rossii v svyazi s narechiyami Galichiny], „Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край” [„Trudy etnograficheskoy statisticheskoy ekspeditsii v Zapadno-Russkiy kraj”], т. 7, вып. 2, с. 453–512.
- Моїсєнко В. [Moisiienko V.] (2006), *Фонетична система українських поліських говорів у XVI–XVII ст.* [Fonetychna systema ukrainskykh poliskyykh hovoriv u XVI–XVII st.], Житомир.

- Нагін Я. [Nahin Ya.] (1956), *Відмінювання іменників у степових херсонських говірках* [*Vidminiuvannia imennykiv u stepovykh khersonskykh hovirkakh*], „Наукові записки Херсонського державного педагогічного інституту” [„Naukovi zapysky Khersonskoho derzhavnoho pedahohichnoho instytutu”], вип. 6, с. 169–198.
- Наконечна Л. [Nakonechna L.] (2010), *Лексико-семантичні паралелі в західнополіських і гуцульських говірках (на матеріалі лісової лексики)* [*Leksyko-semantychni paraleli v zakhidnopoliskykh i hutsulskykh hovirkakh (na materiali lisovoi leksyky)*], „Волинь – Житомирщина” [„Volyn – Zhytomyrshchyna”], № 22(1), с. 275–281.
- Орос В. [Oros V.] (1959), *Іменник у говірках Хустщини* [*Imennyk u hovirkakh Khustshchyny*], „Наукові записки Ужгородського державного університету” [„Naukovi zapysky Uzhhordskoho derzhavnoho universytetu”], т. 41, с. 149–168.
- Павлюк М., Робчук І. [Pavliuk M., Robchuk I.] (1969), *Словозміна іменників в українських говірках Румунської Добруджі* [*Slovozmīna imennykiv v ukrainskykh hovirkakh Rumunskoi Dobrudzhi*], „Українська діалектна морфологія” [„Ukrainska dialektna morfolohiia”], Київ, с. 140–152.
- Пшеп’юрська М. [Pshepiurska M.] (1938), *Надсянський говір* [*Nadsianskyi hovir*], Варшава.
- Рабій-Карпинська С. [Rabii-Karpynska S.] (2011), *Бойківські говірки: збірник статей* [*Boikivski hovirky: zbirnyk statei*], Перемишль.
- Рябець Л. [Riabets L.] (1999), *Словозміна іменника в говірках центральнополісько-середньо-наддніпрянської суміжності* [*Slovozmīna imennyka v hovirkakh tsentralnopolisko-seredno-naddnyprianskoi sumizhnosti*], автореф. Дис... канд. філол. наук, Київ.
- Тараненко О. [Taranenko O.] (1973), *Лексична полісемія у живому мовленні села Олефірівки* [*Leksychna polisemiia u zhyvomu movlenni sela Olefirivky*], „Українська народна лексика: збірник наукових праць” [„Ukrainska narodna leksyka: zbirnyk naukovykh prats”], Дніпропетровськ, с. 92–102.
- Терешко Л. [Tereshko L.] (1971), *Лексичні особливості південноподільських говірок за етнографічними матеріалами XIX – початку XX ст.* [*Leksychni osoblyvosti pivdenнопdils'kykh hovirok za etnohrafichnomy materialamy XIX – pochatku XX st.*], „Праці XII Республіканської діалектологічної наради” [„Pratsi XII Respublikanskoi dialektolohichnoi narady”], с. 422–428.
- Шило Г. [Shylo H.] (1969), *Словотвір іменників у говорах басейну верхнього Дністра і верхньої Прип’яті* [*Slovotvir imennykiv u hovorakh baseinu verkhnoho Dnistra i verkhnoi Prypiati*], „Питання словотвору східнослов’янських мов” [„Pytannia slovotvoru skhidnoslovianskykh mov”], с. 66–67.